

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Συμβούλιο της Ευρώπης/Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2013. Η παρούσα μετάφραση δε δεσμεύει το Δικαστήριο. Για περαιτέρω πληροφορίες ανατρέξτε στην πλήρη ένδειξη copyright/πνευματικών δικαιωμάτων στο τέλος αυτού του εγγράφου.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΜΗΜΑ

Υπόθεση FRANCESCO SESSA κατά Ιταλίας

(Προσφυγή αρ. 28790/08)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

3 Απριλίου 2012

ΟΡΙΣΤΙΚΗ

24/09/2012

Η απόφαση αυτή έχει γίνει οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 44 §2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Francesco Sessa κατά Ιταλίας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Δεύτερο Τμήμα),
συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους :

Françoise Tulkens, *πρόεδρο*,
Dragoljub Popović,
Isabelle Berro-Lefèvre,
András Sajó,
Guido Raimondi,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Helen Keller, *δικαστές*,

και την Françoise Elens-Passos, *αναπληρώτρια γραμματέα τμήματος*,

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 6 Μαρτίου 2012,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από προσφυγή (αρ. 28790/08) κατά της Ιταλικής Δημοκρατίας την οποία άσκησε ένας υπήκοος αυτού του κράτους, ο κος Francesco Sessa («ο προσφεύγων»). Ο εν λόγω Ιταλός υπήκοος προσέφυγε στο Δικαστήριο στις 3 Ιουνίου 2008 σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τη δικηγόρο Σαλέρνου M. Cozza. Η ιταλική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από την αντιπρόσωπό της, την κα E. Spatafora.

3. Ο προσφεύγων επικαλείται ειδικότερα παραβίαση της ελευθερίας εκδήλωσης των θρησκευτικών του πεποιθήσεων.

4. Στις 6 Ιουλίου 2009, η πρόεδρος του Δευτέρου Τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Αποφασίστηκε επιπλέον το Τμήμα να αποφανθεί συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας (άρθρο 29 § 1 της Σύμβασης).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ**I. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ**

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1955 και κατοικεί στη Νάπολη.

6. Ο προσφεύγων είναι εβραϊκού θρησκεύματος και ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου. Στις 7 Ιουνίου 2005 παρέστη ενώπιον του επιβλέποντα την προκαταρκτική εξέταση δικαστή (GIP, εφεξής «δικαστής της

προκαταρκτικής εξέτασης» ή «δικαστής») του Forlì σε ακρόαση σχετική με αίτημα άμεσης προσαγωγής αποδεικτικών στοιχείων (« *incidente probatorio* ») ως πληρεξούσιος δικηγόρος ενός από τους δύο μηνυτές ποινικής δίκης κατά τραπεζών. Καθώς ο δικαστής κωλυόταν, ο νόμιμος αναπληρωτής του κάλεσε τους διαδίκους να δηλώσουν την προτίμησή τους για μια από τις δύο ημερομηνίες –13 ή 18 Οκτωβρίου 2005 –που ο πρώτος είχε προεπιλέξει για την επανάληψη της ακρόασης.

7. Ο προσφεύγων επισήμανε ότι αυτές οι δύο ημερομηνίες αντιστοιχούσαν σε δύο εβραϊκές γιορτές – Γιομ Κιπούρ και Σουκότ – και δήλωσε ότι δεν μπορούσε να παραστεί στη νέα ακρόαση λόγω των θρησκευτικών του υποχρεώσεων. Εξήγησε ότι ήταν μέλος της εβραϊκής κοινότητας της Νάπολης και επικαλέστηκε παραβίαση των άρθρων 4 και 5 του νόμου 101/8^{ης} Μαρτίου 1989 που διέπει τις σχέσεις μεταξύ του Κράτους και της Ένωσης εβραϊκών κοινοτήτων Ιταλίας.

8. Ο δικαστής όρισε την ακρόαση στις 13 Οκτωβρίου 2005.

9. Την ίδια μέρα ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του αρμόδιου δικαστή αίτηση αναβολής της ακρόασης. Στις 20 Ιουνίου 2005, ο δικαστής, αφού εξέτασε την αίτηση, αποφάσισε να την θέσει στο φάκελο της υπόθεσης χωρίς να αποφανθεί επ’ αυτής.

10. Στις 11 Ιουλίου 2005 ο προσφεύγων, επικαλούμενος παραβίαση του άρθρου 2 του νόμου 101/1989, κατέθεσε μηνυτήρια αναφορά κατά του αρμόδιου δικαστή και του αναπληρωτή του. Την ίδια μέρα ο προσφεύγων ενημέρωσε σχετικά το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο.

11. Στην ακρόαση της 13^{ης} Οκτωβρίου 2005 ο δικαστής σημείωσε ότι ο προσφεύγων απουσίαζε για «προσωπικούς λόγους» και ζήτησε από τα μέρη να εκφράσουν την άποψή τους σχετικά με την υποβληθείσα στις 7 Ιουνίου αίτηση αναβολής. Ο εισαγγελέας και οι συνήγοροι των κατηγορουμένων εξέφρασαν την αντίθεσή τους σε αυτή την αίτηση, προβάλλοντας ιδίως το επιχείρημα ότι δε βασιζόταν σε κάποιο προβλεπόμενο από το νόμο λόγο αναβολής. Αντιθέτως ο συνήγορος του άλλου μηνυτή υποστήριξε το αίτημα του προσφεύγοντος.

12. Με διάταξη της ίδιας μέρας ο δικαστής απέρριψε την αίτηση αναβολής του προσφεύγοντος. Σημείωσε κατ’ αρχάς ότι, σύμφωνα με το άρθρο 401 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, σε ακροάσεις σχετικές με αιτήματα άμεσης προσαγωγής αποδεικτικών στοιχείων μόνη η παρουσία του εισαγγελέα και του συνηγόρου του κατηγορουμένου ήταν απαραίτητη· αντιθέτως η παρουσία του συνηγόρου του μηνυτή ήταν προαιρετική. Στη συνέχεια επισήμανε ότι ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας δεν επέβαλλε στο δικαστή να αναβάλει τη ακρόαση σε περίπτωση νομίμου κωλύματος του συνηγόρου του μηνυτή. Τέλος υπογράμμισε ότι πλήθος ατόμων (κατηγορούμενοι, μηνυτές, αυτεπαγγέλτως διορισθέντες πραγματογνώμονες, πραγματογνώμονες ορισθέντες από τα μέρη) συμμετείχε στη διαδικασία και ότι, «λαμβανομένου υπ’ όψιν του φόρτου εργασίας αυτού του γραφείου, που [θα είχε ως συνέπεια] την αναβολή της

υπόθεσης μέχρι το 2006, η αρχή της εκδίκασης των υποθέσεων εντός εύλογης προθεσμίας [επέβαλλε] την απόρριψη αυτής της αίτησης, που υποβλήθηκε από πρόσωπο που δεν είχε νόμιμο λόγο να ζητήσει αναβολή».

13. Στις 23 Ιανουαρίου 2006 το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο ενημέρωσε τον προσφεύγοντα ότι ήταν αναρμόδιο να εξετάσει το θέμα, καθώς οι αιτιάσεις του προσφεύγοντος αφορούσαν την άσκηση της δικαστικής δραστηριότητας.

14. Εν τω μεταξύ, στις 9 Ιανουαρίου 2006, η εισαγγελία της Αγκώνας είχε ζητήσει τη θέση στο αρχείο της μήνυσης του προσφεύγοντος. Ο τελευταίος εξέφρασε την αντίθεσή του σε αυτό στις 28 Ιανουαρίου 2006.

15. Με διάταξή του στις 21 Σεπτεμβρίου 2006, ο επιβλέπων την προκαταρκτική εξέταση δικαστής της Αγκώνας έθεσε στο αρχείο τη μήνυση του προσφεύγοντος, σημειώνοντας ότι ο τελευταίος δεν είχε αντιταχθεί στη σχετική εισήγηση της εισαγγελίας.

16. Στις 19 Ιανουαρίου 2007, ο προσφεύγων άσκησε αναίρεση, διαμαρτυρόμενος για τη μη λήψη υπ' όψιν από το δικαστή της αντίθεσης που εξέφρασε στις 28 Ιανουαρίου 2006. Το Ακυρωτικό Δικαστήριο, εκτιμώντας ότι η μη λήψη υπ' όψιν αυτής της αντίθεσης του προσφεύγοντος οφειλόταν πιθανόν σε λάθος της γραμματείας, ακύρωσε τη διάταξη της 21^{ης} Σεπτεμβρίου 2006 και ανέπεμψε την υπόθεση στο δικαστήριο της Αγκώνας.

17. Στις 12 Φεβρουαρίου 2008, ο προσφεύγων και ο εισαγγελέας παρέστησαν στην ακρόαση ενώπιον του δικαστή της Αγκώνας. Με διάταξή του στις 15 Φεβρουαρίου 2008, ο τελευταίος έθεσε την υπόθεση στο αρχείο. Σημείωσε ότι από κανένα στοιχείο δεν προέκυπτε ότι ο αρμόδιος δικαστής της προκαταρκτικής εξέτασης ή ο αναπληρωτής του στην ακρόαση της 7^{ης} Ιουνίου 2005 είχαν την πρόθεση να προσβάλουν το δικαίωμα του προσφεύγοντος στην ελεύθερη άσκηση της εβραϊκής θρησκείας ή να καταφέρουν πλήγμα στην αξιοπρέπειά του εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

18. Ο νόμος 101/8ης Μαρτίου 1989 περιέχει διατάξεις που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ του Κράτους και της Ένωσης εβραϊκών κοινοτήτων Ιταλίας. Το άρθρο 2 αυτού του νόμου αναγνωρίζει το δικαίωμα εκδήλωσης και ελεύθερης άσκησης της εβραϊκής θρησκείας. Σύμφωνα με το άρθρο 4, η Ιταλία παραχωρεί στα άτομα εβραϊκού θρησκευάτος που το ζητούν το δικαίωμα να τηρούν την αργία του Σαββάτου, στο πλαίσιο ευέλκτων εργασιακών ρυθμίσεων και χωρίς αυτό να επηρεάζει τη λειτουργία των βασικών υπηρεσιών που προβλέπονται από το κρατικό νομικό σύστημα.

Το άρθρο 5 του νόμου 101 εξομοιώνει με το εβραϊκό Σάββατο το Γιομ Κιπούρ, το Σουκότ και άλλες εβραϊκές γιορτές.

19. Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 2 του νόμου, οι εκδηλώσεις θρησκευτικής μισαλλοδοξίας και προκαταλήψεων τιμωρούνται με τις ποινές που προβλέπονται από το άρθρο 3 του κυρωτικού νόμου 654/1975 της Διεθνούς Σύμβασης για την εξάλειψη όλων των μορφών φυλετικών διακρίσεων. Σύμφωνα με την τελευταία αυτή διάταξη, κάθε πρόσωπο το οποίο διαδίδει ιδέες βασισμένες στη φυλετική ανωτερότητα ή στο φυλετικό ή εθνοτικό μίσος, ή υποκινεί πράξεις φυλετικών, εθνοτικών, εθνικών ή θρησκευτικών διακρίσεων, υπόκειται σε φυλάκιση έως ένα έτος και έξι μήνες.

20. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 401 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που διέπει τη διαδικασία άμεσης προσαγωγής αποδεικτικών στοιχείων (« *incidente probatorio* »), έχει ως εξής :

«Η ακρόαση διεξάγεται κατ' ιδίαν. Η παρουσία του εισαγγελέα και του συνηγόρου του κατηγορουμένου είναι υποχρεωτική. Ο συνήγορος του παθόντος έχει επίσης τη δυνατότητα να παρίσταται.»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 9 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

21. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η άρνηση της δικαστικής αρχής να αναβάλλει την εν λόγω ακρόαση, που είχε οριστεί σε ημερομηνία που αντιστοιχούσε σε εβραϊκή γιορτή, τον εμπόδιζε να λάβει μέρος σε αυτή ως πληρεξούσιος δικηγόρος ενός από τους μηνυτές και προσέβαλε την ελευθερία εκδήλωσης των θρησκευτικών του πεποιθήσεων. Επικαλείται το άρθρο 9 §1 και §2 της Σύμβασης, που προβλέπει τα εξής :

«1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις την ελευθερίαν σκέψεως, συνειδήσεως και θρησκείας, το δικαίωμα τούτο επάγεται την ελευθερίαν αλλαγής θρησκείας ή πεποιθήσεων, ως και την ελευθερίαν εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων μεμονωμένως, ή συλλογικώς δημοσία ή κατ' ιδίαν, δια της λατρείας, της παιδείας, και της ασκήσεως των θρησκευτικών καθηκόντων και τελετουργιών.

2. Η ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων δεν επιτρέπεται να αποτελέση αντικείμενον ετέρων περιορισμών πέραν των προβλεπομένων υπό του νόμου και αποτελούντων αναγκαία μέτρα, εν δημοκρατική κοινωνία δια την δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της δημοσίας τάξεως, υγείας και ηθικής, ή την προάσπισιν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.»

22. Η Κυβέρνηση αμφισβητεί αυτό τον ισχυρισμό.

A. Επί του παραδεκτού

23. Η Κυβέρνηση επικαλείται κατ' αρχάς την καθυστερημένη υποβολή της προσφυγής. Θεωρεί ότι ο προσφεύγων έπρεπε να είχε υποβάλει την προσφυγή του εντός έξι μηνών από τις 13 Οκτωβρίου 2005, ημερομηνία της απόφασης του δικαστή που απέρριπτε την αίτηση του προσφεύγοντος για αναβολή της ακρόασης.

24. Ο προσφεύγων διαφωνεί με αυτή την άποψη και καλεί το Δικαστήριο να αποφανθεί ότι η τελεσίδικη κατά το εσωτερικό δίκαιο απόφαση που πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν για τον υπολογισμό της προθεσμίας των έξι μηνών είναι η διάταξη της 15^{ης} Φεβρουαρίου 2008 με την οποία η μήνυσή του κατά των δικαστών που επέλεξαν την ημερομηνία της ακρόασης ετέθη στο αρχείο.

25. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης, δε μπορεί να επιληφθεί μιας υπόθεσης παρά μόνο «εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από της ημερομηνίας της τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης», από της ημερομηνίας δηλαδή κατά την οποία «εξαντλ[ούνται] τα εσωτερικά ένδικα μέσα», κατά την έννοια της ίδιας διάταξης (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Kadiyis κατά Λεττονίας* (αρ. 2) (απόφ.), αρ. 62393/00, 25 Σεπτεμβρίου 2003). Υπενθυμίζει επίσης ότι, σύμφωνα με την αρχή της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων, ο προσφεύγων πρέπει να κάνει χρήση των ενδίκων μέσων που είναι διαθέσιμα στην εσωτερική έννομη τάξη και που επαρκούν κανονικά για την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη από τις επικαλούμενες παραβιάσεις (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Assanidzé κατά Γεωργίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], αρ. 71503/01, § 127, CEDH 2004 II).

26. Εν προκειμένω, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι οι δύο δικαστές του δικαστηρίου του Forlì, παρακινούμενοι από αισθήματα θρησκευτικής μισαλλοδοξίας κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, προσέβαλλαν το δικαίωμά του να εκδηλώνει και να ασκεί ελεύθερα την εβραϊκή θρησκεία. Το δικαίωμα αυτό προστατεύεται κατά το εσωτερικό δίκαιο από το νόμο 101/1989, ο οποίος προβλέπει ποινικές κυρώσεις για τις εκδηλώσεις θρησκευτικής μισαλλοδοξίας και προκαταλήψεων.

27. Κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση δε μπορεί να προσάψει στον προσφεύγοντα ότι προσπάθησε να πετύχει αποκατάσταση της ζημίας από την επικαλούμενη παραβίαση προσφεύγοντας στον ποινικό δικαστή – ένδικο μέσο προβλεπόμενο από το εθνικό δίκαιο – και ότι περίμενε την έκβαση της μήνυσής του πριν να προσφύγει στο Δικαστήριο. Κατά συνέπεια, η τελεσίδικη εσωτερική απόφαση, κατά την έννοια του άρθρου 35 § 1 της Σύμβασης, είναι η διάταξη της 15^{ης} Φεβρουαρίου 2008 του δικαστή της προκαταρκτικής εξέτασης με την οποία η μήνυση του προσφεύγοντος ετέθη στο αρχείο. Επομένως, η ένσταση της Κυβέρνησης περί καθυστερημένης υποβολής της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί.

28. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου. Την κηρύσσει λοιπόν παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Θέσεις των μερών

29. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι δικαστές που επελήφθησαν της υποθέσεως του σκοπίμως προσέβαλαν την ελευθερία εκδήλωσης των θρησκευτικών του πεποιθήσεων.

30. Κατά τους ισχυρισμούς του, ο νόμος 101/1989 του παρείχε την άδεια να απουσιάζει από τη δουλειά του στις επίσημες εβραϊκές γιορτές ώστε να μπορεί να ασκεί ελεύθερα τα θρησκευτικά του καθήκοντα. Εξάλλου, δεν υπήρχε στην προκειμένη περίπτωση καμία επιτακτική υπηρεσιακή ανάγκη να περιοριστεί αυτό το δικαίωμα, καθόσον η ακρόαση της 13^{ης} Οκτωβρίου 2005 θα μπορούσε να αναβληθεί για άλλη ημερομηνία χωρίς επιπτώσεις στην καλή διεξαγωγή της διαδικασίας και στα δικαιώματα των άλλων συμμετεχόντων στη δίκη. Δεδομένου ότι η εν λόγω ακρόαση δεν αφορούσε κάποιο στερητικό της ελευθερίας μέτρο ή τα δικαιώματα κρατουμένου, δεν είχε ουδόλως χαρακτήρα επείγοντος. Καθώς η αναβολή της ακρόασης είχε ζητηθεί τέσσερις μήνες πριν, οι αρχές διέθεταν άφθονο χρόνο να οργανώσουν το πρόγραμμα των ακροάσεων κατά τρόπο που να εγγυάται το σεβασμό των διαφόρων υφιστάμενων δικαιωμάτων.

31. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται από τη μεριά της ότι δεν εθίγη καθόλου η ελευθερία εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων του προσφεύγοντος, αφού αυτός δεν εμποδίστηκε ποτέ από το να συμμετέχει στις εβραϊκές γιορτές και από το να ασκεί ελεύθερα τα θρησκευτικά του καθήκοντα. Προβάλλει το επιχείρημα ότι οι αρχές περιορίστηκαν να διασφαλίσουν ότι ο προσφεύγων δεν παρεμποδίζει τη λειτουργία των βασικών δημόσιων υπηρεσιών του Κράτους ασκώντας το δικαίωμά του να ζητήσει την αναβολή της ακρόασης.

32. Κατά την Κυβέρνηση, το δικαίωμα που επικαλείται ο προσφεύγων δεν είχε απόλυτο χαρακτήρα. Ακόμα και αν ο νόμος 101/1989 αφορούσε τις σχέσεις εργασίας μεταξύ ενός δικηγόρου και ενός δικαστηρίου, προκύπτει αβίαστα ότι η παράγραφος 2 του άρθρου 4 αυτού του κειμένου προβλέπει ρητά ότι οι απαιτήσεις των βασικών υπηρεσιών έχουν προτεραιότητα έναντι του δικαιώματος του ατόμου να ασκεί ελεύθερα τα θρησκευτικά του καθήκοντα. Η απονομή δικαιοσύνης αποτελεί βασική υπηρεσία του Κράτους με προτεραιότητα σε όλες τις περιπτώσεις.

Εξάλλου, η παρουσία του συνηγόρου του παθόντος στην ακρόαση που αφορούσε την άμεση προσαγωγή αποδεικτικών στοιχείων δεν ήταν υποχρεωτική. Σε κάθε περίπτωση, ένας δικηγόρος που για προσωπικούς

λόγους κωλυόταν να παραστεί σε μια ακρόαση μπορούσε να ορίσει ένα αντικαταστάτη του σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 102 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Επιλέγοντας να μη χρησιμοποιήσει αυτή τη δυνατότητα, ο προσφεύγων αρνήθηκε να συμβιβάσει τις θρησκευτικές υποχρεώσεις του με τις απαιτήσεις της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης.

33. Τέλος, η αναβολή της εν λόγω ακρόασης θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά την καλή διεξαγωγή της διαδικασίας και το δικαίωμα των είκοσι ένα κατηγορουμένων να δικάσσουν εντός ευλόγου προθεσμίας, αφού, αν η αίτηση αναβολής είχε γίνει δεκτή, η νέα ημερομηνία ακρόασης θα έπρεπε να κοινοποιηθεί στα πολυάριθμα πρόσωπα που εμπλέκονται υπό διάφορες ιδιότητες στη δίκη.

2. Η κρίση του Δικαστηρίου

34. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, ενώ η θρησκευτική ελευθερία είναι πρωτίστως θέμα συνείδησης, περιλαμβάνει και την ελευθερία εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων, όχι μόνο συλλογικά, δημόσια και εντός του κύκλου των ομοδόξων, αλλά και ατομικά και κατ' ιδίαν (Κοκκινάκης κατά Ελλάδα, 25 Μαΐου 1993, § 31, σειρά Α αρ. 260-A). Το άρθρο 9 απαριθμεί τις διάφορες μορφές που μπορεί να λάβει η εκδήλωση της θρησκείας ή των πεποιθήσεων : λατρεία, διδασκαλία, άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων και συμμετοχή σε θρησκευτικές τελετές. Ωστόσο, το άρθρο αυτό δεν προστατεύει κάθε πράξη που βρίσκει την αιτία ή την έμπνευσή της σε μια θρησκεία ή σε πεποιθήσεις (*Kalaş κατά Τουρκίας*, 1^{στ} Ιουλίου 1997, § 27, Συλλογή αποφάσεων 1997-IV· *Kosteski κατά «Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας»*, αρ. 55170/00, § 37, 13 Απριλίου 2006).

35. Έτσι, η προστασία του άρθρου 9 δεν καλύπτει την περίπτωση της απόλυσης ενός δημοσίου υπαλλήλου που δεν τηρούσε το ωράριο εργασίας του για το λόγο ότι η Εκκλησία Αντβεντιστών της Εβδόμης Ημέρας στην οποία ανήκε απαγόρευε στα μέλη της να εργαστούν την Παρασκευή μετά τη δύση του ηλίου (*Konttinen κατά Φινλανδίας*, αρ. 24949/94, απόφ., 3 Δεκεμβρίου 1996, Αποφάσεις και εκθέσεις/ Décisions et rapports (DR) 87, σελ. 69), ή την υποχρεωτική συνταξιοδότηση, για πειθαρχικούς λόγους, ενός στρατιωτικού με φονταμενταλιστικές απόψεις (προαναφερθείσα *Kalaş*· βλέπε επίσης *Stedman κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (απόφ.), αρ. 29107/95, απόφαση της Επιτροπής, 9 Απριλίου 1997, DR 89, σελ. 104, που αφορά την απόλυση μιας εργαζόμενης από ένα εργοδότη του ιδιωτικού τομέα λόγω άρνησής της να εργαστεί την Κυριακή). Σε αυτές τις υποθέσεις, η Επιτροπή και το Δικαστήριο θεώρησαν ότι τα μέτρα που οι αρχές έλαβαν κατά των προσφευγόντων δεν οφείλονταν στις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, αλλά δικαιολογούνταν από τις συγκεκριμένες συμβατικές υποχρεώσεις αυτών των ατόμων προς τους αντίστοιχους εργοδότες τους.

36. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η απόρριψη από το δικαστή της προκαταρκτικής εξέτασης της αίτησης αναβολής του

προσφεύγοντος βασιζόταν στις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας· από τις εν λόγω διατάξεις προκύπτει ότι η αναβολή μιας ακρόασης που αφορά αίτημα άμεσης προσαγωγής αποδεικτικών στοιχείων δε δικαιολογείται παρά μόνο σε περίπτωση απουσίας του εισαγγελέα και του συνηγόρου του κατηγορουμένου, καθώς η παρουσία στην ακρόαση του συνηγόρου του μηνυτή δεν είναι υποχρεωτική.

37. Λαμβανομένων υπ' όψιν των περιστάσεων της υπόθεσης, το Δικαστήριο δεν πείστηκε ότι ο ορισμός της εν λόγω ακρόασης σε ημερομηνία που αντιστοιχούσε σε εβραϊκή γιορτή και η άρνηση αναβολής της σε μια άλλη ημερομηνία συνιστούν περιορισμό του δικαιώματος του προσφεύγοντος να ασκεί ελεύθερα τα θρησκευτικά του καθήκοντα. Στην προκειμένη περίπτωση, δεν υπάρχει αμφισβήτηση ότι ο προσφεύγων μπόρεσε να ασκήσει τις θρησκευτικές του υποχρεώσεις. Άλλωστε, θα έπρεπε να περιμένει την απόρριψη της αίτησης αναβολής του βάσει των διατάξεων του εν ισχύι νόμου και θα μπορούσε να ορίσει αντικαταστάτη του στην εν λόγω ακρόαση για να είναι συνεπής στις επαγγελματικές του υποχρεώσεις.

Το Δικαστήριο σημειώνει τέλος ότι ο προσφεύγων δεν κατέδειξε ότι υπέστη πιέσεις για να αλλάξει τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις ή για να μην εκδηλώνει τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις του (*Knudsen κατά Νορβηγίας*, αρ. 11045/84, απόφαση της Επιτροπής, 8 Μαρτίου 1985, DR 42, σελ. 258· προαναφερθείσα *Kottinen*).

38. Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι περιορίστηκαν τα κατά το άρθρο 9 § 1 δικαιώματα του προσφεύγοντος, το Δικαστήριο εκτιμά ότι αυτός ο περιορισμός προβλεπόταν από το νόμο, ότι ήταν δικαιολογημένος, αφού προστάτευε τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των άλλων – ειδικότερα το δικαίωμα των ατόμων στη χρηστή απονομή της δικαιοσύνης και στην εκδίκαση των υποθέσεών τους εντός εύλογης προθεσμίας (παράγραφος 12 ανωτέρω) – και ότι υπήρχε εύλογη αναλογία ανάμεσα στα χρησιμοποιούμενα μέσα και στον επιδιωκόμενο σκοπό (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Casimiro και Ferreira κατά Λουξεμβούργου* (απόφ.), αρ. 44888/98, 27 Απριλίου 1999).

39. Κατά συνέπεια, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 9 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ

40. Επικαλούμενος το άρθρο 13, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η θέση στο αρχείο της μήνυσής του του στέρησε τη δυνατότητα να κριθεί η υπόθεσή του με πραγματική δικαστική απόφαση. Επιπλέον ισχυρίζεται ότι ήταν θύμα διάκρισης αντίθετης με το άρθρο 14 της Σύμβασης.

Άρθρο 13

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον

εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

Άρθρο 14

«Η χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη (...) Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.»

41. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατ' αρχάς ότι το άρθρο 13 της Σύμβασης διασφαλίζει την ύπαρξη μιας προσφυγής στην εσωτερική έννομη τάξη που να επιτρέπει την επίκληση των δικαιωμάτων και ελευθεριών τα οποία προβλέπονται από τα επιμέρους άρθρα της Σύμβασης. Αυτή η διάταξη επιβάλλει επομένως την ύπαρξη μιας εσωτερικής προσφυγής που να δίνει τη δυνατότητα για εξέταση του περιεχομένου ενός βασισμένου στη Σύμβαση «υποστηρίξιμου παραπόνου», καθώς και για προσήκουσα επανόρθωση (*Kudla κατά Πολωνίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], αρ. 30210/96, § 157, CEDH 2000-XI). Όμως το δικαίωμα σε πραγματική προσφυγή, κατά την έννοια της Σύμβασης, δεν μπορεί να ερμηνευτεί έτσι ώστε να επιβάλλει την απάντηση σε μια αίτηση κατά τον τρόπο που επιθυμεί ο προσφεύγων (προαναφερθείσα *Surmeli κατά Γερμανίας*, § 98). Στην παρούσα περίπτωση το Δικαστήριο δε βρίσκει κανένα στοιχείο ικανό να θέσει εν αμφιβόλω την αποτελεσματικότητα της ποινικής διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

42. Όσον αφορά τη βασισμένη στο άρθρο 14 της Σύμβασης αιτίαση του προσφεύγοντος, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι αυτή η διάταξη απαγορεύει, εκτός αν υπάρχει αντικειμενική και εύλογη αιτία, την άνιση μεταχείριση ατόμων σε παρόμοιες καταστάσεις (*Andrejeva κατά Λεττονίας* [Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης], αρ. 55707/00, §§ 81 και 82, 18 Φεβρουαρίου 2009). Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ο προσφεύγων δεν κατέδειξε ουδόλως ότι υπήρξε θύμα δυσμενούς διακρίσεως σε σχέση με πρόσωπα ευρισκόμενα σε ανάλογη κατάσταση.

43. Κατά συνέπεια, αυτές οι αιτιάσεις πρέπει να απορριφθούν ως προδήλως αβάσιμες, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

1. *Κηρύσσει*, ομόφωνα, την προσφυγή παραδεκτή ως προς τη βασισμένη στο άρθρο 9 της Σύμβασης αιτίαση και απαράδεκτη κατά τα λοιπά·
2. *Αποφαίνεται*, με τέσσερις ψήφους υπέρ έναντι τριών κατά, ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 9 της Σύμβασης.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 3 Απριλίου 2012, κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

Françoise Elens-Passos
Αναπληρώτρια γραμματέας

Françoise Tulkens
Πρόεδρος

Επισυνάπτεται στην παρούσα απόφαση, σύμφωνα με τα άρθρα 45 § 2 της Σύμβασης και 74 § 2 του κανονισμού, η κοινή χωριστή γνώμη των δικαστών Tulkens, Porocić και Keller.

F.T.
F.E.P.

Οι χωριστές γνώμες δε μεταφράστηκαν, αλλά περιλαμβάνονται στο επίσημο αγγλικό και/ή γαλλικό κείμενο της απόφασης, το οποίο είναι διαθέσιμο στη βάση δεδομένων HUDOC της νομολογίας του Δικαστηρίου.

© Συμβούλιο της Ευρώπης/Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2013.

Οι επίσημες γλώσσες του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι τα αγγλικά και τα γαλλικά. Η παρούσα μετάφραση δε δεσμεύει το Δικαστήριο ούτε το Δικαστήριο φέρει ευθύνη για την ποιότητά της. Είναι διαθέσιμη στη βάση δεδομένων HUDOC της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (<http://hudoc.echr.coe.int>) ή σε οποιαδήποτε άλλη βάση δεδομένων με την οποία το Δικαστήριο την έχει μοιρασθεί. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή της για μη εμπορικούς σκοπούς υπό τον όρο ότι γίνεται αναφορά στον πλήρη τίτλο της υπόθεσης, καθώς και στην ανωτέρω ένδειξη copyright/ πνευματικών δικαιωμάτων. Για εμπορική χρήση οποιουδήποτε μέρους αυτής της μετάφρασης παρακαλώ επικοινωνήστε με το publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.